

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук з державного управління,
професора, завідувача кафедри національної економіки та
публічного управління Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

Карпенка Олександра Валентиновича

на дисертацію Демошенка Геннадія Валентиновича
на тему «Цифрові технології в муніципальному управлінні»,
подану на здобуття ступеня доктор філософії
за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Необхідність дослідження цифровізації публічного управління в українських реаліях зумовлюється практичною потребою розбудови цифрової економіки та суспільства, синергетичний потенціал яких здатний привести до трансформаційних змін у державі та зробити публічний сектор цілісним, ефективним та сервісним. В процесі розбудови цифрового суспільства та інтеграції України до європейської спільноти відбувається і впровадження цифрових технологій в муніципальне управління. Поєднання процесів цифрової трансформації та децентралізації створило нові умови для розвитку місцевого самоврядування в Україні. Одночасно це поставило перед новоутвореними об'єднаними територіальними громадами важливе і актуальне завдання щодо підвищення рівня професійних компетенцій посадових осіб органів місцевого самоврядування у сфері впровадження цифрових технологій. Цифрове врядування стало головним орієнтиром для успішного соціально-економічного розвитку громад.

Актуальність теми дисертації в умовах збройної агресії проти України, обумовлена необхідністю прискореної цифрової трансформації публічного управління в громадах, а також забезпечення сталої цифрової комунікації органів місцевого самоврядування у процесі ревіталізації. На сьогодні важливим завданням є спрямування дій органів місцевого самоврядування на впровадження цифрових технологій в муніципальне управління, формування стратегій цифрового розвитку громад з урахуванням загальнонаціональних програм та проектів цифровізації.

Важливим аспектом цього процесу є вивчення та адаптація світового досвіду цифрової трансформації, який в умовах військової агресії, створює підґрунтя перспектив розвитку країни і громад у повоєнний період. Проте на сучасному етапі ще до кінця не відпрацьовано чіткі і науково обґрунтовані критерії об'єктивної оцінки рівня цифрового врядування в громадах та впровадження діджитальних технологій в

муніципальне управління. Зважаючи на сукупність наведених вище аргументів, варто визнати, що тема дисертаційної роботи Г.В. Демошенко є актуальною, своєчасною та відповідає вимогам сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Про високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації свідчить:

– професійне вирішення низки наукових завдань, що сприяли реалізації мети, та логічність структури дослідження (кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язано з попереднім);

– використання широкої джерельної бази за темою дисертації і достатній масив аналітичних даних (список використаної літератури налічує 225 найменування);

– відповідність предметній спрямованості дисертаційного дослідження галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»;

– достатня кількість апробацій отриманих результатів на науково-практичних конференціях.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями дає змогу визнати, що мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором особисто й характеризуються науковою новизною.

Зокрема, автором уперше розроблено комплекс наукових положень щодо впровадження цифрових технологій в муніципальне управління та розвитку цифрового врядування в органах місцевого самоврядування на основі штучного інтелекту та баз даних.

Автором удосконалено:

– понятійно-категорійний апарат предметної сфери дослідження, зокрема, за структурно-функціональним підходом, згідно з яким, основними складовими цифрового врядування є бази даних та штучний інтелект;

– концептуальні підходи до формування структури та основних елементів цифрового врядування в системі муніципального управління.

Дістали подальшого розвитку:

– систематизація основних світових трендів та стандартів цифрової трансформації суспільства та впровадження цифрового врядування в діяльність

органів місцевого самоврядування та системи цифрового муніципального управління;

– наукові положення щодо оцінювання зрілості органів муніципального управління у сфері цифрового врядування за рівнем інноваційності впровадження у їх діяльність цифрових технологій для вирішення проблем управління громадами та територіями, що базується на цифровізації традиційних комунальних послуг, а також на повній цифровій трансформації системи відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та інституціями громадянського суспільства;

– методологія розробки програм і проектів впровадження цифрових технологій в муніципальне управління та розвитку цифрового врядування в органах місцевого самоврядування, обґрунтування основних напрямів використання цифрових технологій в муніципальному управлінні та механізмів цифрової трансформації місцевого самоврядування, що характеризуються як взаємоінтегрована система нормативно-правового, наукового, програмно-технологічного та ресурсно-інфраструктурного забезпечення, що базується на використанні цифрових інструментів та принципів урядування.

В узагальненому вигляді, головне завдання, яке повинно виконуватися в результаті цифрової трансформації місцевого самоврядування – це розвиток цифрового врядування у поєднанні із впровадженням цифрових технологій в муніципальне управління, відповідних програмних продуктів та інструментів на засадах принципу пріоритетності їх використання для забезпечення ефективності місцевого самоврядування. Визначено, що одним із напрямів застосування цифрових технологій в муніципальному управлінні є впровадження концепції Smart City, геоінформаційних систем тощо.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Внесок у співавторстві належить аспіранту і визначено у переліку публікацій, який подано у дисертації. Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії й надають авторові право публічного захисту дисертації. Детальний аналіз представленого рукопису дисертації та наукових публікацій дає підстави констатувати ідентичність публікацій і основних положень дисертації.

Практичне значення роботи. Висновки відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають із її основних положень. Основні концептуальні та практичні положення доведено до рівня практичних рекомендацій і можуть бути використано в процесі розроблення та реалізації заходів щодо розвитку цифрових компетенцій публічних службовців та їх використання у програмах цифрового розвитку громад та територій.

Висновки та рекомендації наукового дослідження використані у діяльності:

– Департаменту цифрової трансформації, інформаційних технологій та електронного урядування Дніпропетровської обласної державної адміністрації при реалізації регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 - 2025 роки»;

– Дніпропетровської обласної ради при розробці регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 - 2025 роки" рішення Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 №216-13VIII;

– Новомосковської міської ради Дніпропетровської області у використанні цифрових технологій в роботі виконавчих органів міської ради;

– Зеленодольської міської ради Криворізького району Дніпропетровської області в роботі виконавчих органів міської ради;

– Асоціації міст України під час реалізації міжнародних та місцевих проектів у сфері цифрового розвитку громад.

Слід відзначити, що дисертаційна робота Демощенка Г. В. є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту, має постульовану автором науково-теоретичну та практичну цінність. Практичне значення одержаних результатів полягає в практико-орієнтованих рекомендаціях та пропозиціях, які можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правового забезпечення цифрового розвитку громад та впровадження цифрових технологій в муніципальне управління.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 228 сторінок, з них 196 – основний текст, 14 таблиць, 27 рисунків, 1 додаток, список використаних джерел становить 225 найменувань, з них 102 іноземною мовою.

Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Аналіз дисертації Демосенка Геннадія Валентиновича дають підстави констатувати, що робота є самостійно виконаною науковою працею. Наукові положення, висновки, рекомендації, що виносяться на захист, отримані здобувачем особисто. Текст є оригінальним, цитати оформлені коректно, наведені посилання на джерела інформації. У зв'язку з цим та на підставі перевірки роботи на академічний плагіат можна зробити висновок про відсутність порушення здобувачем академічної доброчесності.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Загалом дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-теоретичному рівні. Проте, оскільки деякі його положення є дискусійними, що пов'язано з означенням дисертантом власної позиції окремих досліджуваних проблем, варто зробити певні уточнення, зауваження та рекомендації з метою подальшого удосконалення обумовленої проблематики.

1. У підрозділі 1.2. дисертаційного дослідження вдало досліджено технологічну еволюцію цифрового врядування на місцевому рівні і особливості його моделі, яка є «радикальним поворотом на загальних рамках соціальної модернізації, який став можливий разом з розвитком Інтернету і якісним зануренням соціальних процесів в Інтернет-простір» (с. 36-37). З цієї позиції автор намагається довести необхідність впровадження цифрових технологій в муніципальне управління.

Автор відзначає нові перспективи для розвитку цифрової моделі муніципального управління, для реалізації яких потрібна відповідна нормативно-правова база. Проте автор не визначає необхідні рамки та пропозиції щодо концептуального підходу до нормативно-правової бази цифрового розвитку громад та їх органів місцевого самоврядування. На наш погляд було б важливо додати авторське бачення належного правового забезпечення цього процесу.

2. У підрозділі дисертації 1.2. відзначено, що невід'ємним елементом подальшого розвитку цифрового врядування є великі дані як сукупність інформаційних масивів різного ступеня статистичної обробки і структурування, а також методів їх обробки, що дозволяють підвищити ефективність управлінських рішень у різних публічних секторах. На сучасному етапі великі обсяги даних генеруються на основі зростаючого числа активних та пасивних джерел, включаючи «кліки» в Інтернеті, мобільні дзвінки і SMS, призначені для користувача контент і соціальних мереж, а також бізнес-транзакцій. На наш погляд було б доцільно розглянути і питання мережевого управління на рівні територіальних громад та інші значущі системи збору та опрацювання інформації для формування дієвих баз даних.

3. У підрозділі 2.2. автором акцентується увага на здатності штучного інтелекту до самонавчання на попередніх прикладах, накопичених у цифрових базах даних, що призводить до створення більш точних прогнозів на основі наявної інформації, а не на попередньо запрограмованих правилах. Втім існують і серйозні ризики, на яких автор слушно зазначає про важливість дотримання прав фізичних осіб та існуючих правил, які регулюють захист персональних даних та вимоги до інформаційної безпеки. На наш погляд така важлива тема потребує більшої кількості фактичних прикладів з досвіду впровадження у діяльність органів муніципального управління у розвинених зарубіжних країнах.

4. У підрозділі 3.1 дисертант досліджує важливу для муніципального управління проблему запобігання корупції та забезпечення транспарентності влади, особливо у площині публічних закупівель та проведення тендерів. Тут автор вдало показує, що цифрові технології мають величезний потенціал та широкі переваги для підвищення ефективності та результативності муніципального управління та надання комунальних послуг, а також підвищення прозорості, підзвітності, доступності та участі громадян в муніципальному управлінні (с.100). Водночас у дисертації не достатньо аргументовано описуються шляхи та методи подолання бар'єрів на шляху до реалізації цих напрямів та подолання корупційних загроз.

5. У підрозділі 3.2 дисертаційного дослідження («Практики застосування цифрових сервісів в муніципальному управлінні») автор наводить та описує цифрові механізми управління в системі органів місцевого самоврядування. На наш погляд, дослідження додатково виграло б, якби було б також описано технологічно-практичну сторону створення цифрових робочих місць та їх вплив на організаційну складову муніципального управління.

Втім висловлені зауваження і побажання не применшують загальної високої оцінки рівня виконання дисертаційної роботи, її теоретичної цінності та практичної значущості.

Загальний висновок. З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Демощенка Геннадія Валентиновича на тему «Цифрові технології в муніципальному управлінні» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому теоретично обґрунтовано механізми впровадження цифрових технологій в муніципальне управління та надані відповідні практичні рекомендації, що має суттєве значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна констатувати, що дисертація відповідає вимогам, що передбачені наказом Міністерства освіти та науки від 12.07.2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (пункти 5, 6, 8). а її автор – Демошенко Геннадій Валентинович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, завідувач кафедри національної
економіки та публічного управління
Київського національного економічного
університету імені Вадима Гетьмана

Олександр КАРПЕНКО